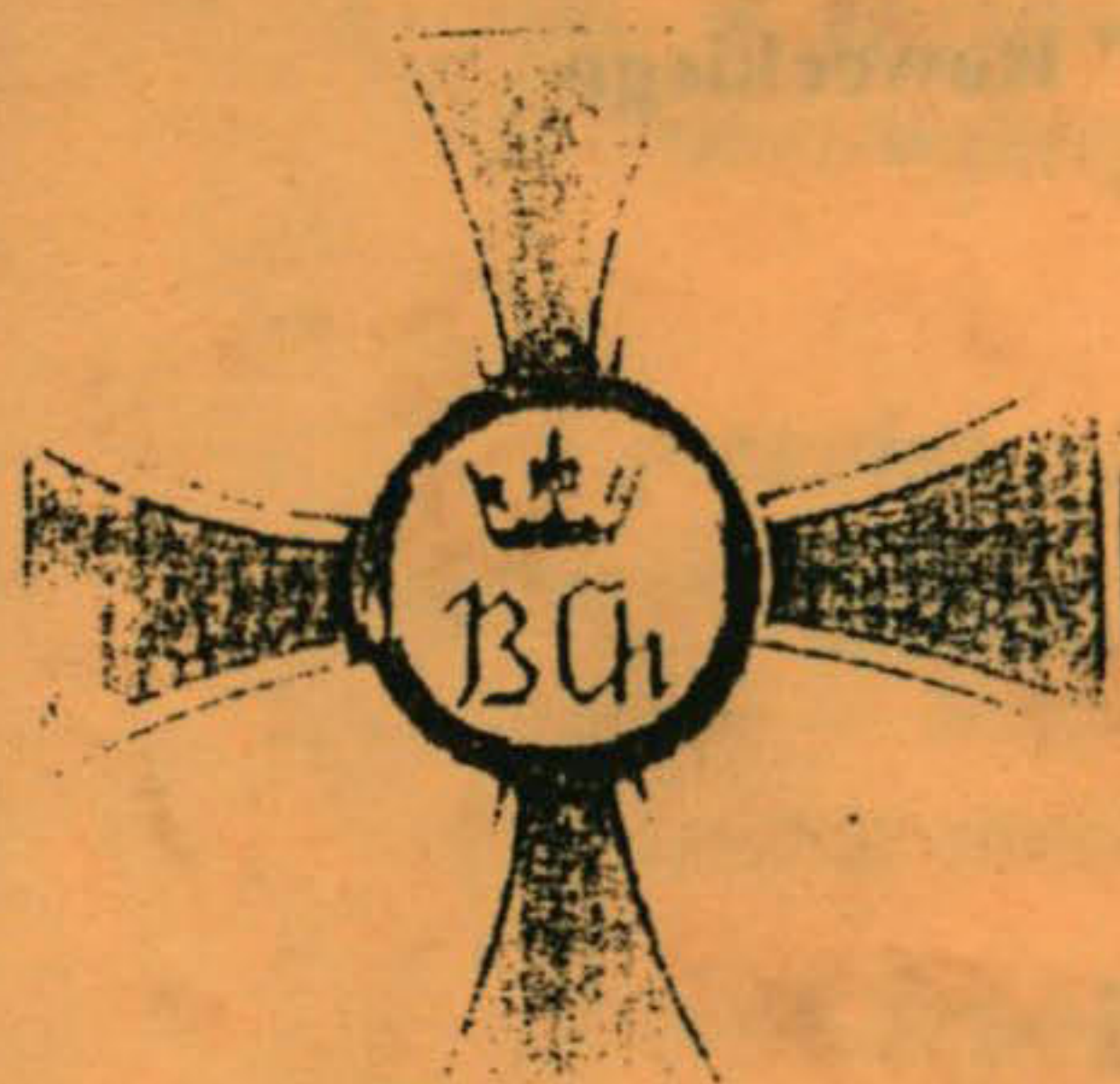

GROT

ZESZYTY HISTORYCZNE

N u m e r s p e c j a l n y

N r 2 (9)

2001 r.

© Instytut im. gen. Stefana „Grota” Roweckiego

Opracowanie:

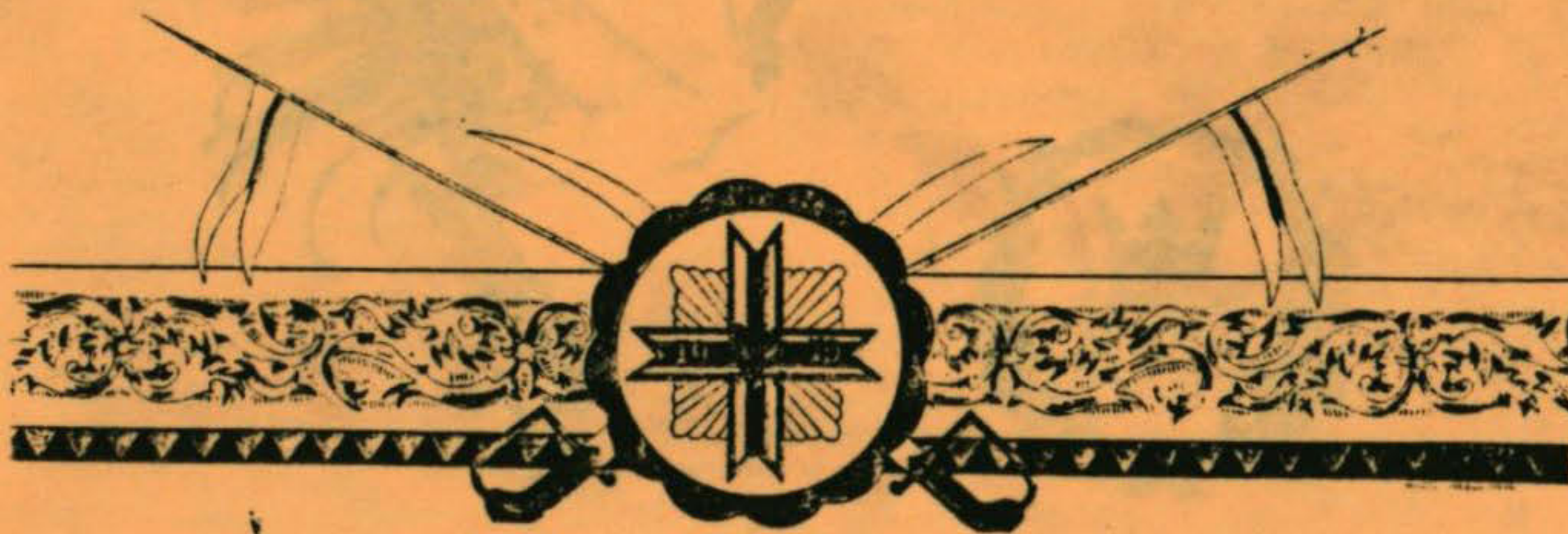
Krzysztof Handke i Waldemar Handke

Projekt okładki i układ graficzny:

Waldemar Handke

Przygotowanie i druk:

Ośrodek Doskonalenia Pedagogicznego
64-100 Leszno, ul. Dąbrowskiego 5

Pamięć o Ułanach Chrobrego.

Minęły już dawno czasy, gdy ulicami Leszna maszerowali ulani z żółtym otokiem na czapkach, dosiadający pięknych rumaków, które dodawały temu obrazowi aury romantyczności. Odeszła w przeszłość ta największa miłość Polaków – kawaleria. Przeminięły czasy, gdy w koszarach leszczyńskich im. Bartosza Głowackiego, Henryka Dąbrowskiego czy Tadeusza Kościuszki stały ułańskie konie.

A przecież „żółci” ulani 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego pozostali w tradycji leszczyńskiej. Mocno wrosli w historię i dumę leszczynian. Ich pamięć ciągle jest żywa, choć coraz mniej żołnierzy „siedemnastaków” jest wśród nas.

Ułani Chrobrego – to tradycja doskonałego, wielkopolskiego wojska, zrodzonego w gorącym czasie jedyne zwycięskiego polskiego powstania – Powstania Wielkopolskiego 1918/1919, to tradycja wyprawy kijowskiej od której „siedemnastacy” wzięli swoje pułkowe święto, to tradycja szarży pod Walewicami we wrześniu 1939 roku, gdy dowodzili czynem co stanowi o sile i wartości żołnierza.

Ale tradycja 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego to także wspaniała karta sportowa, i to nie tylko w ramach armii – to zdaje się zrozumiałe. Ułani Chrobrego dwukrotnie zdobywali Srebrną Lancę Prezydenta Rzeczypospolitej w mistrzostwach Armii.

Sportowa tradycja „siedemnastaków” to także znakomite osiągnięcia sportowe, najwybitniejszych jeźdźców: rotmistrzów Michała Gutowskiego i jego „Warszawianki” czy Stanisława Czarniawskiego – olimpijczyków z Berlina z 1936 roku, rotmistrza Maksymiliana Tuskiego – doskonałego jeźdźca, który oddał swoje życie w obozie sowieckim.

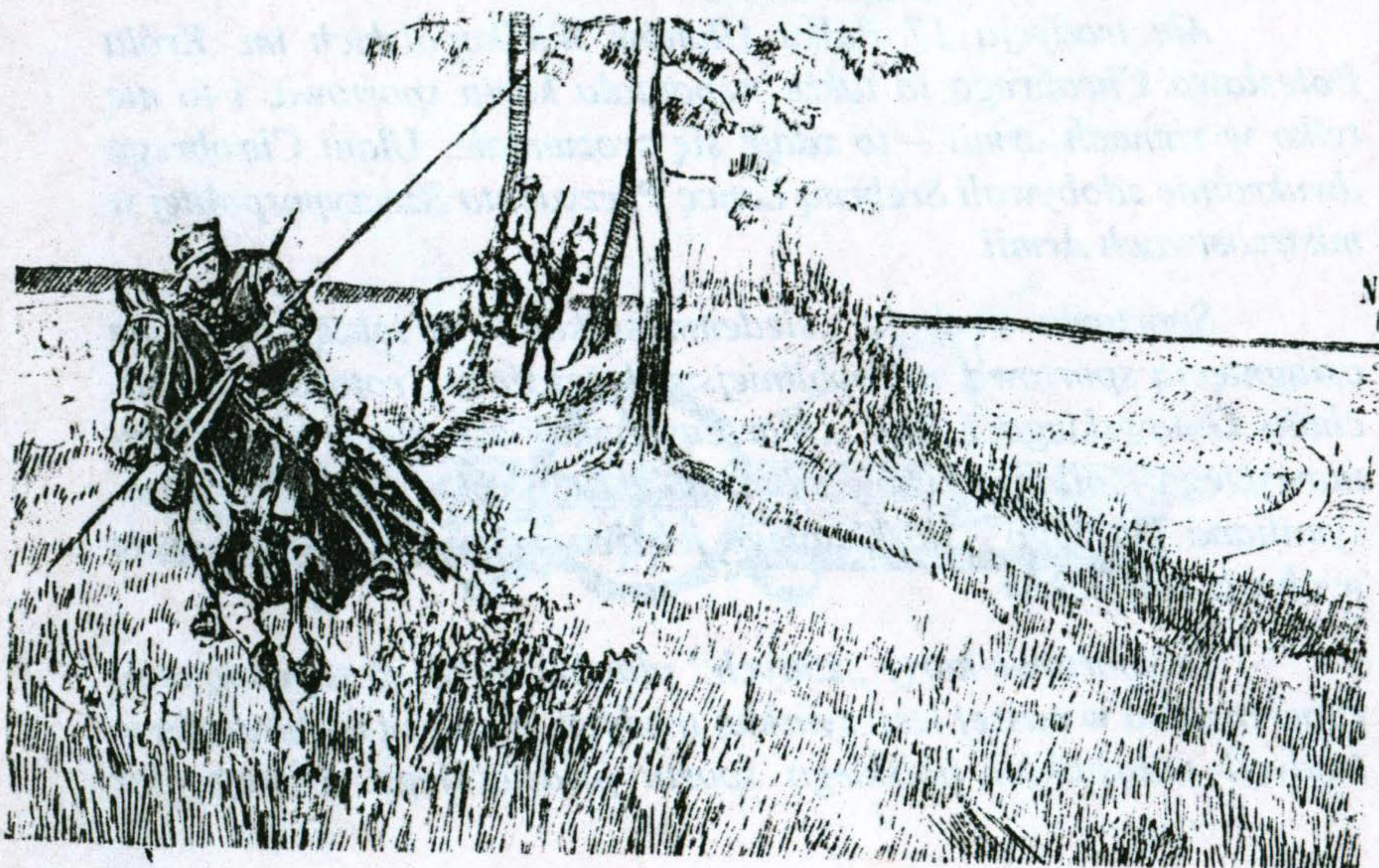
Te sportowe karty „żółtych” ułanów warte są zapamiętania i zachowania w naszej leszczyńskiej tradycji, warte są zachowania w tradycji miłośników polskiego sportu jeździeckiego. Dlatego też

Instytut im. gen. Stefana „Grot” Roweckiego włączył się w organizację Jeździeckiego Memoriału 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego. Mamy nadzieję, że rywalizacja o główne trofeum Memoriału – „Szablę 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego” stanie się tradycją i na stałe wejdzie do kalendarza imprez sportu jeździeckiego w Lesznie.

... Cieszymy się bardzo, że przy organizacji tej imprezy, odbywającej się pod honorowym patronatem dr. hab. Romualda Szerebietewa – wiceministra Obrony Narodowej spotykają się różne środowiska: miłośnicy sportu jeździeckiego, miłośnicy tradycji polskiej kawalerii, żołnierze Wojska Polskiego – dziś stacjonujący w dawnych koszarach Ułanów Chrobrego oraz ci wszyscy, którym bliskie są tradycje Leszna i jego barwna historia – jak widać nie tylko wojskowa ale i sportowa.

Uważamy, że zachowywanie najlepszych tradycji i pamięci dokonań naszych przodków jest obowiązkiem każdego. Zwłaszcza jeśli są to znakomite tradycje, których autorami byli żołnierze 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego.

**Zarząd Instytutu
im. gen. Stefana „Grot” Roweckiego
w Lesznie**

17 PUŁK UŁANÓW WIELKOPOLSKICH IM. KRÓLA BOLESŁAWA CHROBREGO.

Powstanie pułku związane jest z rozwojem wydarzeń, jedy-
nego zwycięskiego polskiego powstania narodowego, Powstania
Wielkopolskiego 1918-1919 w okolicach pierwszej stolicy Polski –
Gniezna.

Już w grudniu 1918 roku mieszkańcy miasta przystąpili do
przejmowania władzy z rąk niemieckich. Opanowane zostały kosza-
ry niemieckie, rozbrojono niemieckie oddziały stacjonujące w
Gnieźnie: 49 pułk piechoty i 12 pułk dragonów. Drugiego dnia
Powstania miasto było wolne.

W styczniu 1919 roku Dowództwo Główne podzieliło teren
objęty powstaniem na Okręgi Wojskowe. Dowódcą Okręgu Nr II w
Gnieźnie został ppłk Grudziński. Powierzył on zadanie zorgani-
zowania pułku jazdy ppor. Edwardowi Grabskiemu z Bieganowa.

6 stycznia 1919 r. w mieście otwarto biuro werbunkowe.
Liczny napływ ochotników pozwolił w ciągu kilku dni utworzyć
szwadron jazdy. 2 lutego, rozkazem nr 25 Dowództwa Głównego,
przystąpiono do formowania 2 pułku ułanów pod komendą ppor.
Grabskiego, a już 9 lutego pułk został zaprzysiężony na rotę Wojsk
Wielkopolskich. Również w lutym gen. Józef Dowbór-Muśnicki
nakazał formowanie 3 pułku ułanów.

W toku formowania pułku w Gnieźnie, w koszarach znale-
ziono dużą ilość żółtego płótna na otoki do czapek. Wybór tego
„koloru” na barwy pułkowe spowodował zmianę numeru pułku na
„3”. Wynikało to bowiem ze starej kawaleryjskiej tradycji, że barwy
pułku przywiązane są do kolejnych numerów pułków: czerwony –
nosi pułk 1, biały – 2 pułk, żółty – 3 pułk a niebieski – 4 pułk uła-
nów. Pierwszy raz w pełnej gali zaprezentował się pułk na błoniach
Lawicy w 128 rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja.

W związku z napiętą sytuacją na froncie wielkopolskim
wprowadzono stan pogotowia bojowego, licząc się z możliwością
niemieckiej ofensywy. 14 września 1919 roku – założyciel pułku

ppor. Grabski przekazał mu sztandar (wykonany na wzór sztandarów innych jednostek wielkopolskich).

Jesienią pułk, w ramach akcji rewindykacyjnej skierowany został na Pomorze, gdzie przebywał do początków następnego roku. Na przełomie stycznia i lutego 1920 roku powrócił do macierzystego garnizonu. Po krótkim pobycie w Gnieźnie wyruszył 3 pułk ułanów wielkopolskich na front litewsko-białoruski. W Wilnie do pułku dotarł rozkaz o zmianie numeru na „17”. Zmiana dotyczyła również barw pułku: do barw żółto-białych na proporcach dodano pośrodku czerwoną żyłkę. Było to związane z unifikacją Wojsk Wielkopolskich z Wojskiem Polskim.

Pod koniec kwietnia 1920 roku, w ramach operacji na Ukrainie, pułk przerzucony został w rejon Kijowa. 7 maja 1920 roku gnieźnieńscy ułani wkroczyli do miasta. Ten fakt stał się podstawą do ustanowienia w 1922 roku Święta Pułkowego przypadającego w rocznicę tego wydarzenia. W czasie wojny polsko-bolszewickiej, pułk działał na Ukrainie – toczył ciężkie boje pod Hornostajpołem, Malinem, Starosielcami. Później w rejonie Lwowa walczył pod Radziwiłłem, Żółtańcami i Rohatyniem. We wrześniu, po wykonaniu ostatniego zadania bojowego powrócił do Gniezna.

Dwa lata jeszcze 17 pułk ułanów wielkopolskich stacjonował w Gnieźnie, by w roku 1922 zostać przeniesiony do nowego garnizonu w Lesznie, gdzie stacjonował aż do wybuch II wojny światowej. W nowym garnizonie gnieźnieńscy ułani zajęli trzy kompleksy koszarowe: im. Bartosza Głowackiego, im. Henryka Dąbrowskiego i im. Tadeusza Kościuszki. W okresie pokojowej służby w Lesznie pułkiem dowodzili ppłk W. Podhorski, ppłk dypl. A. Radwan-Pragłowski, ppłk T. Kurnatowski i płk I. Kowalczewski. W roku wybuchu wojny, 21 maja 1939 roku, pułk otrzymał nowy sztandar ofiarowany mu przez miejscową ludność. Wraz ze sztandarem nadano pułkowi imię króla Bolesława Chrobrego.

Wojna zastała pułk na pozycjach osłonowych, zajętych przez Wielkopolską Brygadę Kawalerii w ramach Armii „Poznań”, wzdłuż granicy polsko-niemieckiej. 2 września 1939 roku ułani 2 szwadronu rtm. Cz. Danielczyka uczestniczyli, wraz z oddziałem 55 poznańskiego pułku piechoty, w wypadzie na teren Rzeszy pod Wschową. Następnego dnia pułk opuścił ziemię leszczyńską, a 7

września rozpoczął się odwrót całej Armii „Poznań” w kierunku na Warszawę. W godzinach wieczornych dziewiątego dnia wojny ułani rozpoczęli boje nad Bzurą: pod Sobotą, Bielawami i Walewicami. W nocy z 13 na 14 września pułk rozpoczął odwrót do nowego, wyznaczonego rejonu.

Po południu 15 września gen. Tadeusz Kutrzeba – dowódca Armii „Poznań” – utworzył Grupę Operacyjną Kawalerii (WBK i PBK). Dowódcą GO został mianowany gen. bryg. dr R. Abraham, a dowódcą Wielkopolskiej Brygady Kawalerii został mianowany płk Ignacy Kowalczewski. 17 pułk objął dotychczasowy zastępca dowódcy ppłk Arnold Russocki. Po ciężkich walkach, zdziesiątkowany pułk dotarł do stolicy, gdzie walczył aż do kapitulacji Warszawy.

Dla 17 pułku ułanów wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego wojna rozpoczęła się 1 września 1939 r. i trwała do ostatniego dnia obrony Stolicy. Ale „Siedemnastacy” walczyli dalej, byli na wszystkich frontach wojny: w Oddziale Wydzielonym Wojska Polskiego mjr. H. Dobrzańskiego „Hubala” – pierwszego partyzanta II wojny światowej, w konspiracji – w Armii Krajowej, w 1 Dywizji Pancernej gen. S. Maczka, w II Korpusie Polskim gen. Wł. Andersa. Dzielili tragiczny los towarzyszy broni w obozach jenieckich, w sowieckich łagrach i kazamatach.

SPORT JEŹDZIECKI W 17 PUŁKU UŁANÓW WIELKOPOLSKICH IM. KRÓLA BOLESŁAWA CHROBREGO

*Nie masz pana nad ułana
A nad lancą nie masz broni!
(Wincenty Pol, Pieśń ułana)*

Powoli do Leszna wraca tradycja ułańska, z której w okresie międzywojennym słynął garnizon dzięki temu, że tu stacjonowały pułki wywodzące się z Powstania Wielkopolskiego. W 1920 i 21 roku czasowo stacjonował 7 wielkopolski pułk strzelców konnych i 26 pułk ułanów wielkopolskich. Od 1922 roku do wojny w garnizonie stacjonował 17 pułk ułanów. Wrzesień 1939 roku zamknął tą kartę historii. Po latach 5 czerwca 1993 roku, na chwilę pojawili się „ułani” z poznańskiego towarzystwa przyjaciół 15 Poznańskiego pułku ułanów, w dniu wręczenia 69 pplot kopii drugiego sztandaru 17 puł. Teraz z inicjatywy miejscowych miłośników jeździectwa 16 czerwca na stadionie w Zaborowie odbędzie się I Jeździecki Memoriał 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich. Jak zapewniają organizatorzy ma to być cykliczna impreza sportowa, która wskrzesi stare, dobre tradycje ułańskie.

W wyszkoleniu każdego pułku kawalerii cały czas odgrywał ważną rolę sport konny. Ułani byli mocno przywiązani do swoich koni. Koń był towarzyszem służby w czasie pokoju, był razem ze swym panem w czasie walk wrześniowych 1939 roku. Koń towarzyszył ułanowi w ostatniej drodze życia. W 17 pułku ułanów przyjął się zwyczaj, że trumnę zmarłego sprowadzano z jego ciałem w przeddzień pogrzebu do garnizonu, wystawiano w krytej ujeżdżalni, przy której cały czas stała warta honorowa. W dniu pogrzebu trumna przewożona na taczance zaprzężonej w *kare* konie do cmentarza. Za trumną prowadzono osiodłanego konia zmarłego, konduktowi towarzyszył pluton lub szwadron honorowy, który na lancach miał zwinęte proporce pułkowe. Nad otwartym grobem trębacze grali w zwolnionym tempie melodię piosenki: *Jak to na wojence ładnie*.

W 1936 roku z Leszna do Gniezna wyruszył zbiorczy szwadron pułku pod dowództwem majora Cendrowskiego by u stóp katedry wręczyć burmistrzowi miasta odznakę pułkową. Na całej drodze marszu *siedemnastacy* owacyjnie byli witani przez mieszkańców miast i wsi. Do tradycji należało utrzymywanie jednolitej maści koni w szwadronach, w pułku. Pluton konny trębaczy pułku pod batutą porucznika Mariana Dzidka zasłynął w 1933 roku w czasie rewii pułków kawalerii w Krakowie, zorganizowanej z okazji 250 rocznicy wiktoria wiedeńskiej. Przed Marszałkiem Józefem Piłsudskim szwadrony liniowe pułku defilowały galopem w takt melodii piosenki *Pije Kuba do Jakuba*, granej przez orkiestrę pułkową. Do celów sportowych oficerowie kupowali prywatnie konie. Ważną rolę w tej dziedzinie odegrał rotmistrz Mikołaj Mitraszewski i dowódca pułku pułkownik Aleksander Radwan – Pragłowski (1929-1936). Właśnie za jego dowodzenia pułk odnosił największe sukcesy jeździeckie na zawodach zarówno na szczeblu brygady, w skali wojska i na różnych imprezach krajowych i międzynarodowych. Pułkownik Pragłowski dwukrotnie na zawodach zimowych w Zakopanem w latach 1930 – 1931 zdobył puchar przechodni Prezydenta Rzeczypospolitej. Jego osobiste zaangażowanie wyzwalało sportową rywalizację wśród oficerów i podoficerów. Osiągnięcia sportowe obok sukcesów szkoleniowych sprawiły iż pułk stał się znany w całym wojsku.

por. Tuski

por. Dowbor

Szwadron szkolny 17 pułku w ramach brygady uczestniczył od 1931 roku w rywalizacji o *srebrną lancę* Prezydenta Rzeczypospolitej. Do oceny brano pod uwagę m.in. narsz konny na dystansie 100 kilometrów, przeprawę przez rzekę oraz skoki przez przeszkody. Zawody o lancę odbywały się zawsze w lipcu przed koncentracją brygady. W pierwszym roku lancę zdobył 4 szwadron rotmistrza Bolesława Sołowskiego a w kolejnych trzech latach 1 szwadron rotmistrza Stanisława Zakrzewskiego.

W latach 1924 - 1930 w pułku z inicjatywy rozpoczęto uprawianie mało znanej w wojsku i kraju gry – *polo*. Głównym konkurentem w tej dyscyplinie była drużyna 15 pułku ułanów. Również biegom *św. Huberta* organizowanym 3 listopada nadawano charakter sportowy.

por. Laskowski

W 1933 roku reprezentacja jeździecka pułku wygrała eliminacje w brygadzie oraz wicemistrzostwo Armii na zawodach zorganizowanych w Baranowiczach. Po tytuł mistrza Armii jeźdźcy pułku sięgnęli dwukrotnie w 1934 na zawodach w Hrubieszowie i w 1935 roku na zawodach w Suwałkach. Indywidualnym mistrzem Wojska Polskiego w 1934 roku został porucznik Michał Gutowski a rok później pierwszym wicemistrzem porucznik Maksymilian Tuski.

por. Czerniawski

Do przodujących jeźdźców pułku należeli: wspomniani już płk Prażmowski, porucznicy Gutowski, Czerniawski, Dowbór, Laskowski, Tuski, podoficerowie: wachmistrz Walczak, plutonowy Wypych, Kunizt. Porucznicy Czerniawski i Gutowski Odkomenderowani zostali do grupy sportowej polskiej drużyny olimpijskiej podczas XI Olimpiady w Berlinie w 1936 roku. Porucznik Gutowski był członkiem ekipy olimpijskiej.

por. Gutowski

W 1939 roku odbyły się ostatnie zawody jeździeckie w brygadzie, w których ekipa podoficerów pułku zajęła pierwsze miejsce. W konkursie oficerskim ciężkim wygrał porucznik Stankiewicz, a w konkursie zwykłym porucznik Roman Podhorski.

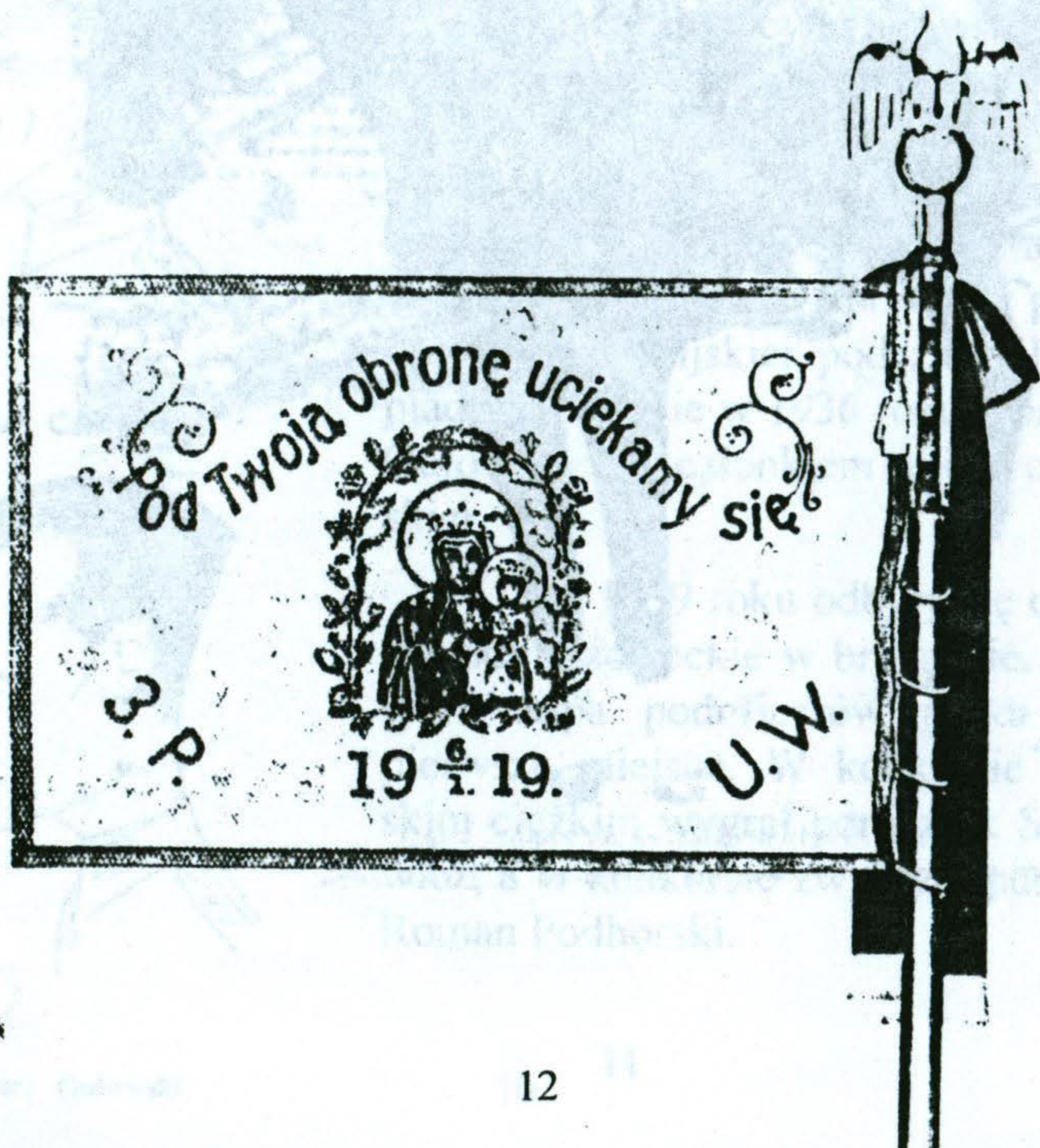
Po latach już nie ulani ale zawodnicy, którzy kochają konie rywalizować będą w konkursie głównym o szablę generała Roweckiego legendarnego „Grota”, który służył w Lesznie, dowodził 55 Poznańskim Pułkiem Piechoty w latach 1930 – 1935.

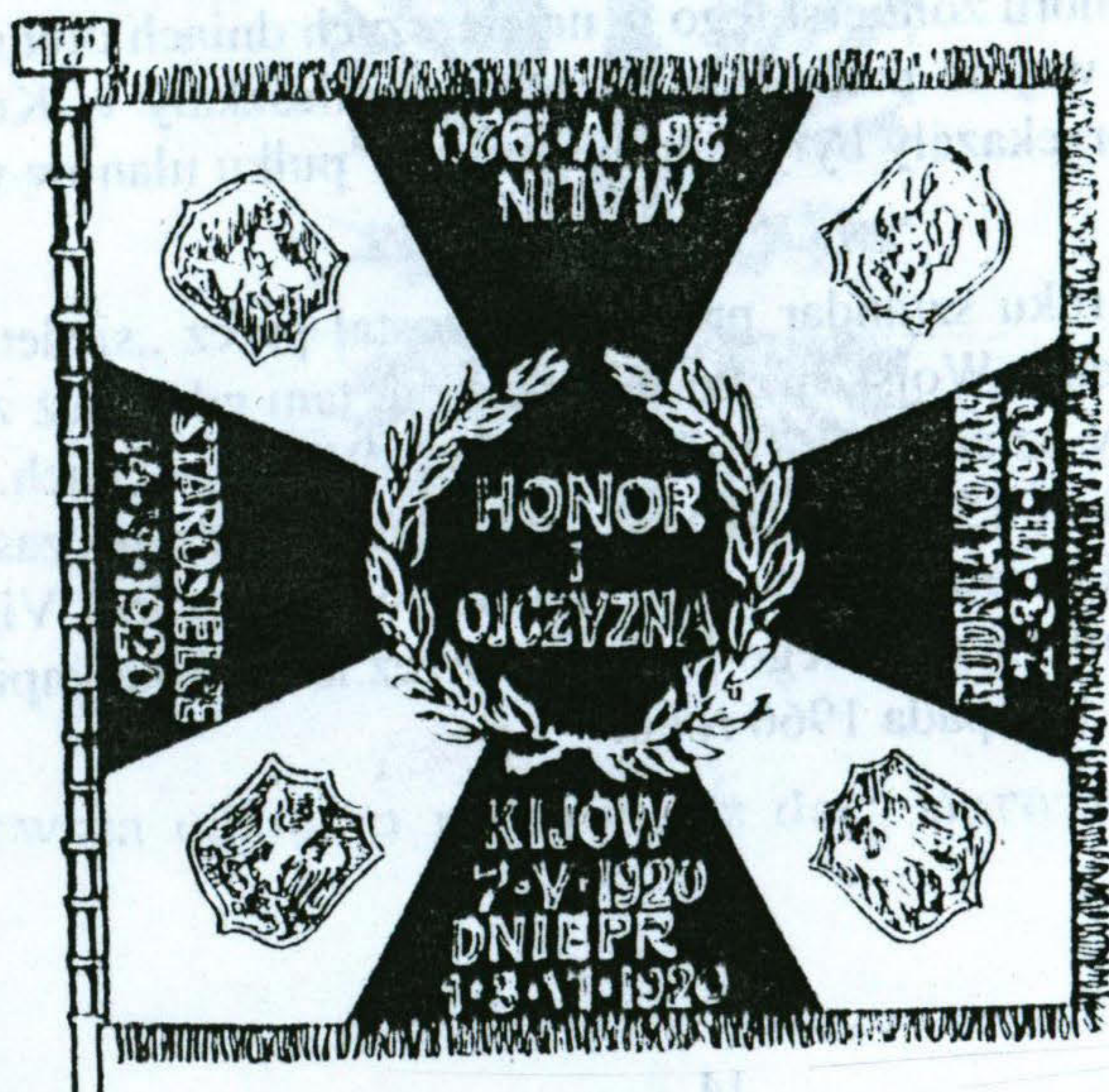
plut. Ludwik Kostera na koniu „Fagat”
w Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu

HISTORIA SZTANDARÓW

17 pułk ułanów Wielkopolskich, posiadał jako jeden z nielicznych pułków Wojska Polskiego dwa sztandary. Pierwszy ufundowany został w Gnieźnie przez żonę organizatora i pierwszego dowódcy – panią Janinę z Prączyńskich Grabską. Wręczony został pułkowi 14 września 1919 roku w obecności Dowódcy Głównego Wojsk Wielkopolskich gen. Józefa Dowbór – Muśnickiego. Sztandar wykonany został zgodnie z wytycznymi Dowództwa Głównego w Poznaniu. Strona prawa: haftowany wizerunek Matki Boskiej z Dzieciątkiem w otoku z liści laurowych, nad nim napis „Pod Twoją obronę uciekamy się”, pod wizerunkiem data rozpoczęcia formowania pułku „6.I.1919”, w lewym dolnym rogu napis „3.P.” (3 Pułk) i w prawym „U.W.” (Ułanów Wielkopolskich). Strona prawa: na całym płacie krzyż maltański (kawalerski), pośrodku orzeł z koroną (zbliżony kształtem do orła Jagiellonów), pod nim gałązki laurowe. Drzewce zakończone srebrną kulą, na niej srebrny orzeł (zbliżony kształtem do napoleońskiego) z rozpostartymi skrzydłami. Na ten sztandar przysięgali „żółci” ułani aż do maja 1939 roku.

21 maja 1939 roku, po mszy św. polowej celebrowanej przez Biskupa Polowego WP Józefa Gawlinę, w obecności Naczelnego Wodza marszałka Edwarda Rydza – Śmigłego, dowódca pułku płk Ignacy Kowalczewski przejął z rąk marszałka sztandar. Strona prawa: na tle czerwonego krzyża maltańskiego (kawalerskiego) orzeł w koronie w wieńcu laurowym, między ramionami krzyża w małych wieńcach laurowych inicjały „BCh”, nad nimi korona. Strona lewa: na tle czerwonego krzyża maltańskiego (kawalerskiego) w wieńcu laurowym napis „Honor i Ojczyzna”, na ramionach krzyża, począwszy od górnego: „Malin 20.IV.1920”, „Rudnia-Kowanka 2-3.VII.1920”, „Kijów 7.V.1920 Dniepr 1-3.VI.1920”, „Starosielce 14.VI.1920”. Między ramionami krzyża, począwszy od lewego górnego rogu, wizerunki: na tarczy św. Jerzy, na tarczy Matka Boska Częstochowska z Dzieciątkiem, na tarczy orzeł bez korony (godło Ziemi Wielkopolskiej), na tarczy orzeł w koronie – herb Gniezna. Drzewce zwieńczone orłem w koronie o rozpostartych skrzydłach, osadzonym na prostokątnej puszcze. Na niej z jednej strony cyfra „17”. Jednocześnie z aktem wręczenia sztandaru nadano pułkowi imię króla Bolesława Chrobrego. Tego dnia pułk otrzymał również nową Odznakę Pułkową – trzecią z kolei. Na nowy znak pułkowy ułani złożyli przysięgę wojskową. Uroczystość zakończyła się przekazaniem wojsku daru od mieszkańców ziemi leszczyńskiej w postaci plutonu ciężkich karabinów maszynowych.

Sztandar towarzyszył ułanom Chrobrego na wrześniowym szlaku, aż do oblężonej Stolicy. Oslonę sztandaru stanowił pluton łączności dowodzony przez por. Juliusza Sieleckiego, a sztandarowym był kpr. Jan Osiak – podoficer sprzętowy tegoż plutonu.

Po dotarciu do stolicy gen. bryg. Roman Abraham przedstawił sztandar pułku do odznaczenia orderem Virtuti Militari, również sztandarowy za ochronienie tego znaku w czasie walk przedstawiony został do wyróżnienia tym najwyższym polskim odznaczeniem bojowym.

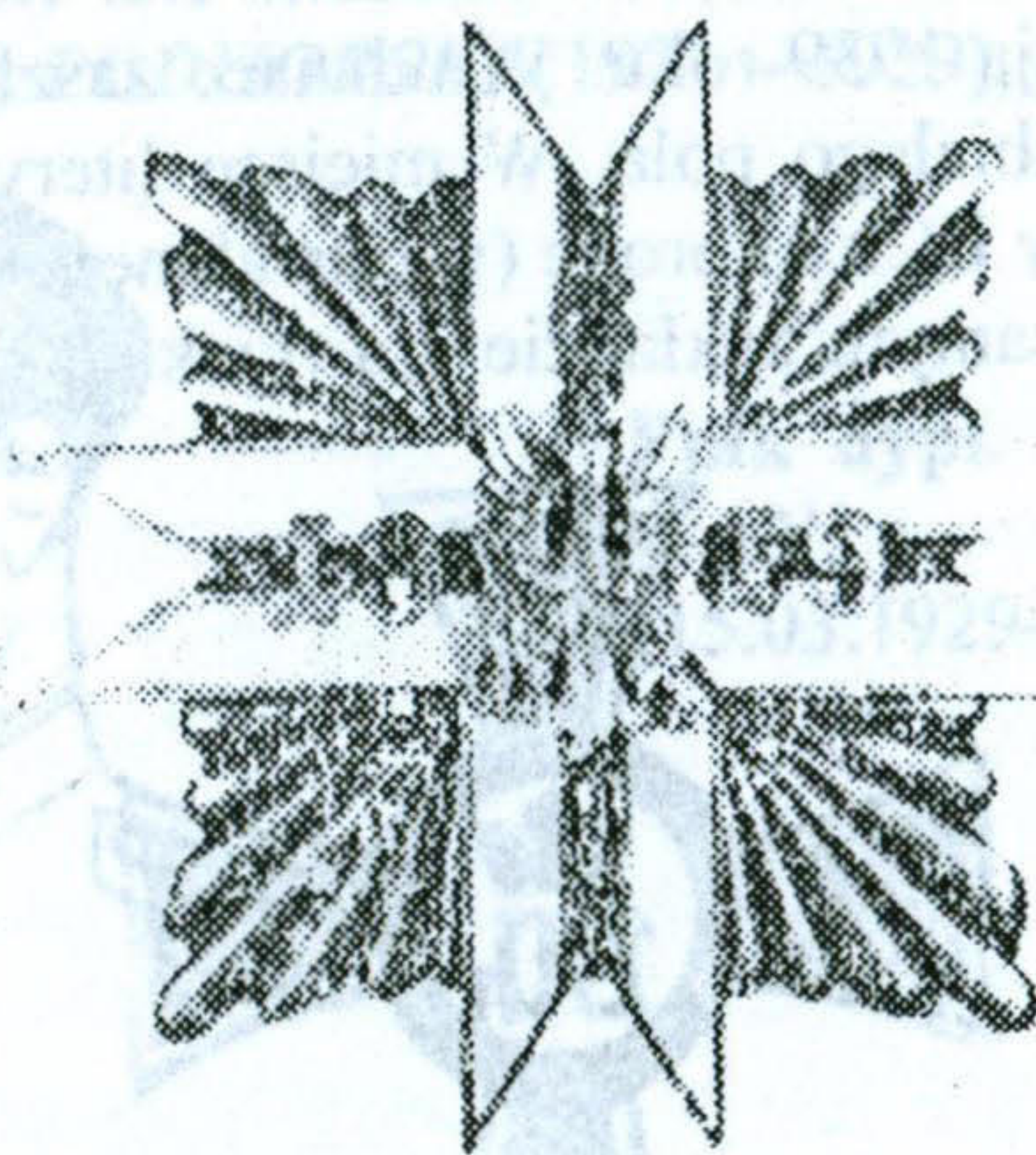
21 września 1939 r. w Warszawie, po naradzie u płk. Ignacego Kowalczewskiego, por. Benedykt Żółtowski, dowódca 2 plutonu szwadronu ckm podjął się zadania przechowania sztandaru. Zabrał płat sztandaru i przekazał ciotce swojej żony – pani Annie Fudakowskiej, zamieszkałej w Warszawie przy ul. Górnośląskiej.

Wojenne losy sztandaru 17 pułku ułanów Wielkopolskich były dramatyczne. Pani Anna obawiając się ewakuacji ze zniszczonego bombardowaniem domu nosiła płat sztandaru na sobie, podpięty pod suknię. Po kapitulacji stolicy siostry Fudakowskie zaszyły płat sztandaru w poduszkę małego krzesła. W tych warunkach, mimo licznych rewizji, znak pułkowy przechowywany był do wybuchu Powstania Warszawskiego. W czasie Powstania najstarsza siostra nosiła płat na sobie. Po wywiezieniu w kieleckie siostry strzegły tego symbolu honoru żołnierskiego w najcięższych dniach ofensywy styczniowej. Po wojnie panie Fudakowskie zamieszkały w Krakowie, a sztandar przekazały byłym żołnierzom 17 pułku ułanów wielkopolskich.

W 1963 roku sztandar przekazany został przez „siedemnastaków” do Muzeum Wojskowego w Poznaniu, tam gdzie też znajduje się pierwszy sztandar 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich. Do oryginalnego płatu i 15 zachowanych „gwoździ” dołączono zastępczy grot z orłem i drzewce. Nałożono również wstęgę orderu Virtuti Militari i kopię orderu, nadanego Pułkowi, przez londyńską kapitułę Orderu w dniu 11 listopada 1966 roku.

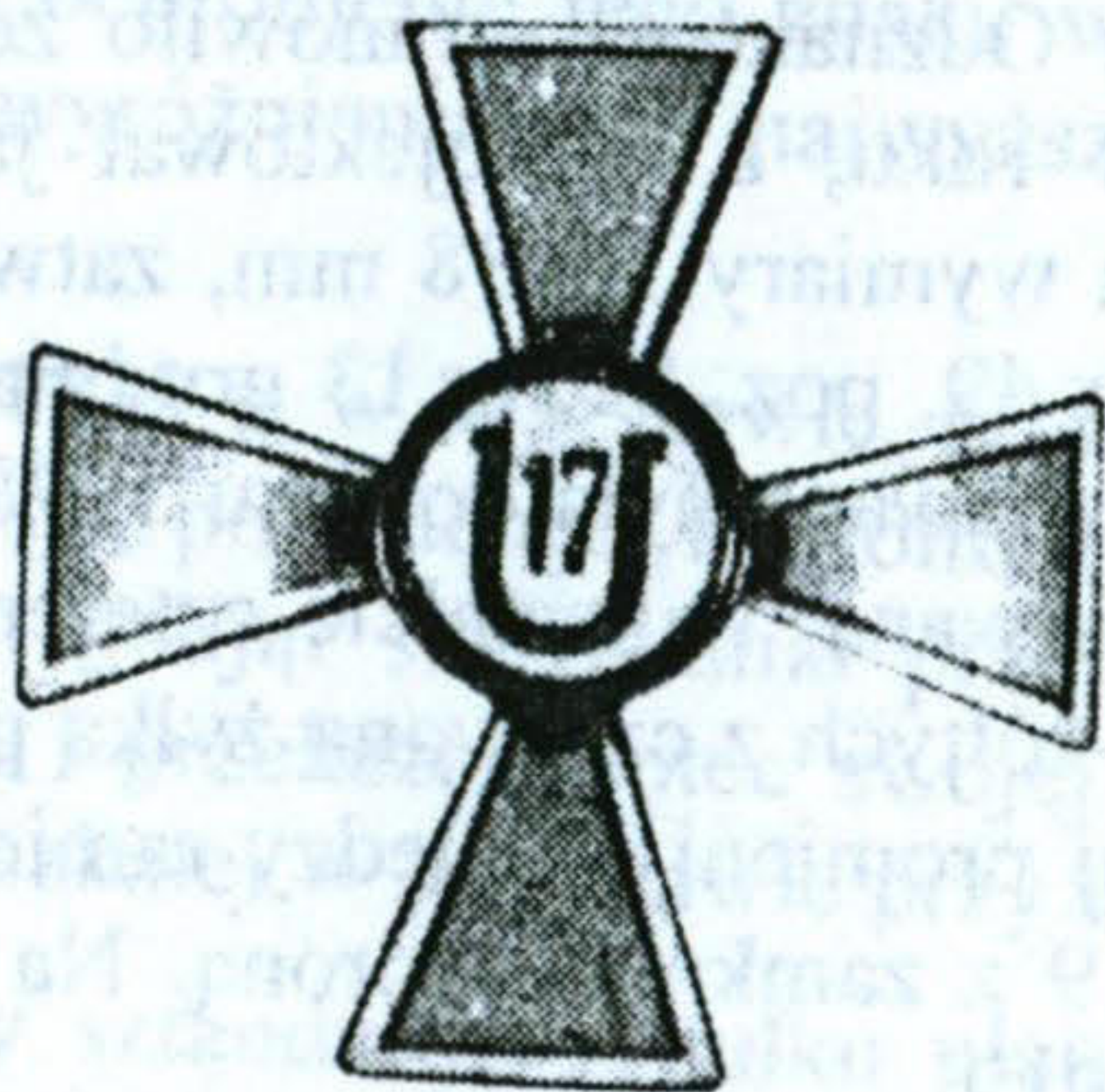
ODZNAKI PUŁKOWE

W armii polskiej II Rzeczypospolitej przyjął się zwyczaj (przeniesiony z armii rosyjskiej) posiadania przez poszczególne pułki odznak pamiątkowych. Taką też odznakę posiadał 3(17) pułk ułanów Wielkopolskich. Odznakę tą ustanowiło zebranie oficerów pułku 4 września 1921 roku, a zaprojektował ją rtm. Zygmunt Moszczeński. Miała ona wymiary 38x38 mm, zatwierdzona została Dz. Rozk. MSWojsk. Nr 49, poz. 872 z 13 grudnia 1921 roku. Odznaka w tym kształcie nadawana była do roku 1928. Była to odznaka bita w srebrze, emaliowana, w kształcie czterech proporczyków w barwach pułku (biało-żółtych z czerwoną żyłką pośrodku), ułożonych na krzyż, z pękami promieni pomiędzy ramionami, na środku nałożony orzeł wz. 1919 z zamkniętą koroną. Na ramionach daty: pionowo 6/I, poziomo 1919.

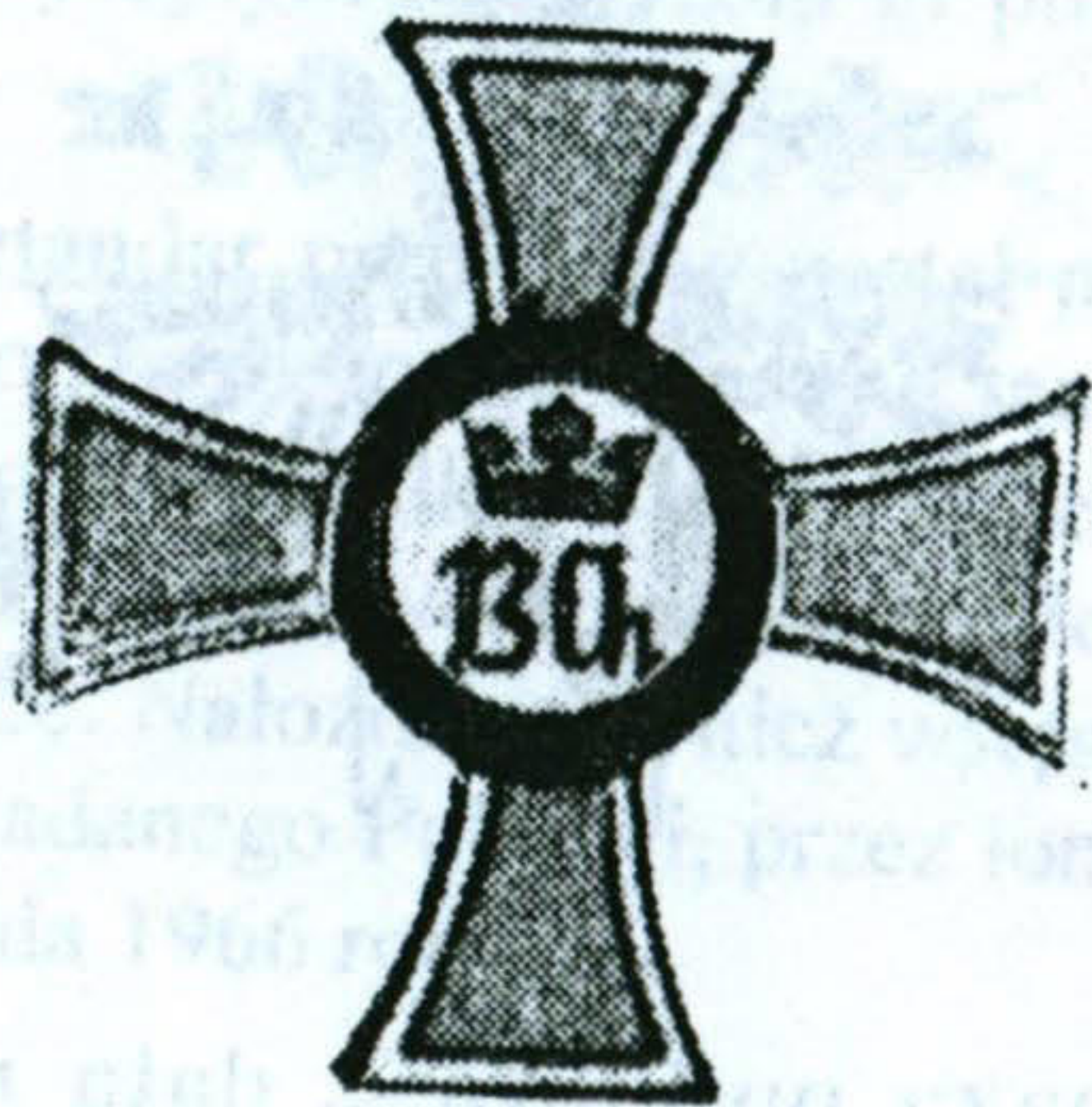
Pierwsza odznaka pułkowa z datą narodzin pułku

Odznaka 17 pułku ułanów – drugiego wzoru zatwierdzona została wraz z regulaminem Dz. Rozk. MSWojsk. Nr 27, poz. 307 z 9 października 1928 roku. Miała ona kształt krzyża maltańskiego z ramionami wypełnionymi żółtą emalią i białym obrzeżem. Pośrodku białe okrągłe pole, obwiedzione czerwonym paskiem. W polu litera U i liczba 17 wewnątrz ramion litery. Wykonanie: Zakład Grawerski St. Zygmianiaka w Poznaniu. Ogółem nadano 1500 odznak.

Druge odznaka pułkowa

Odznaka 17 pułku ułanów Wielkopolskich im. króla Bolesława Chrobrego – trzeciego wzoru ustanowiona została w związku z nadaniem pułkowi imienia i zatwierdzona Dz. Rozk. MSWojsk. Nr 7, poz. 64 z 6 maja 1939 roku. W odznace zaszły zmiany dotyczące centralnego – białego pola. W miejsce litery U i cyfry 17, wprowadzono inicjały BCh i koronę (wg ustalonego wzoru). Wykonywana była w tym samym zakładzie grawerskich co odznaka drugiego wzoru.

Odznaka nadana pułkowi w 1939 r.

POCZET DOWÓDCÓW „ŻÓŁTYCH” ULANÓW GNIEŹNIEŃSKICH.

Ppor. Edward GRABSKI (6.01.1919 – 14.02.1919);

Pplk Kazimierz RASZEWSKI (14.02.1919–20.03.1919);

Pplk Władysław MOSIEWICZ (20.03.1919–12.03.1920);

Pplk Witold ŻYCHLIŃSKI (12.03.1920 – 25.08.1920);

Rtm. Włodzimierz PODHORSKI (25.08.1920 – 10.10.1920);

Pplk Erazm STABLEWSKI (10.10.1920 – 1921);

Pplk Włodzimierz PODHORSKI (1921 – 1929);

**Pplk dypl. Aleksander RAD-
WAN – PRAGŁOWSKI**
(15.03.1929–15.01.1936);

Pplk Tadeusz KURNATOWSKI (15.01.1936 – 31.03.1938);

Plk Ignacy KOWALCZEWSKI (1.04.1938 – 16.09.1939);

LISTA KATYŃSKA „SIEDEMNASTAKÓW”.

- Teodor BANASIEWICZ** ppor. rez. (1899-1940) – Kozielsk;
- Jan BRUDNICKI** ppor. rez. (1897-1940) – Kozielsk (?);
- Jarosław GARLIŃSKI** mjr rez. (1889-1940) – Starobielsk;
- Kazimierz S. GRABSKI** ppor. rez. (1897-1940) – Starobielsk;
- Bronisław GUTOWSKI** ppor. rez. (1883-1940) – Starobielsk;
- Franciszek J. KAUBE** ppor. (1911-1940) – Kozielsk;
- Zygmunt KWIATKOWSKI** ppor. rez. (1903-1940) – Kozielsk;
- Edward LUDWICZAK** ppor. (1911-1940) – Kozielsk;
- Wacław Feliks MAŁECKI** ppor. rez. (1894-1940) – Kozielsk;
- Tadeusz OTRĘBOWICZ** mjr (1885-1940) – Starobielsk;
- Antoni ŚMIGIELSKI** – ppor. rez. (1904-1940) – Kozielsk;
- Maksymilian TUSKI** rtm. dypl. (1910-1940) – Starobielsk;
- Antoni WITKOWSKI** ppłk dypl. (1893-1940) – Starobielsk;
- Wiesław ZANIEWSKI** rtm. (1901-1940) – Kozielsk;
- Marceli ŻÓŁTOWSKI** por. rez. (1900-1940) – Kozielsk;
- Władysław ŻÓŁTOWSKI** ppor. rez. (1910-1940) – Kozielsk;

SIEDEMNASTACY

*A Pułk Siedemnasty, jak inne oddziały,
Co się twardo z ponurym najeźdźcą zmagaly,
Na Wschowę wiódł wypad, pod Rydżyną bój stoczył,
I zgodnie z działaniami pod Kutno odskoczył.
Do rejonu Walewic, obsiadłych przez wroga,
A że tamtędy Pułku prowadziła droga,
Natarł na grenadierskie żelazne pazury.
Legł kolos pod ciosami ułańskiej brawury.
Drogo Pułk zapłacił za zdobycie wawrzynów
Składając w ofierze wielu swoich synów,
By znów się zderzyć z wrogiem pod Piotrowicami
I żołnierską drogę oznaczyć mogiłami.
A następnie się z nim ścierać pod Helenowem,
Rulicami, Białą Górą i pod Brochowem,
Pod Mieszkowicami łamać groźne zapory,
W Puszczy Kampinoskiej bić się o Myszory.
Pod Dębowskie wyjść z zasadzki – zamiast klęski –
Czekającemu żeru zadać cios zwycięski.
W akcji pod Sierakowem uniknąć okrążenia,
Pod Laskami przebyć piekło – i bez wytchnienia
Pułk Siedemnasty, godny imienia Chrobrego,
Prowadził resztki swych topniejących szeregów.
Trwale wierny przysiędze, trudów, ran niepomny,
Niezwyciężony i hartem ducha niezłomny,
Walką swoją drogę torował, znacząc ślad krwawy,
Śpieszył z odsieczą do zagrożonej Warszawy.
Na bitewnym przed laty walewickim polu,
Wśród kwiecia i zieleni, wysmukłych topoli
Cichy głaz – pomnik stoi chwały i zwycięstwa
W hołdzie tym, co polegli, w uznaniu ich męstwa.
By imiona ich trwale w granicie uświęcić
I potomnych na zawsze przekazać pamięci,
Jak kochać Ojczyznę i jak bronić od wroga,
Gdy zawiśnie nad krajem wojenna pożoga.*

- Wiersz z tomiku „Ułani Chrobrego” Henryka Bułak-Bałachowicza, por. 17 p.uł.

ŻURAWIEJKI

*Zbiorowisko wielkich panów
Siedemnasty pułk ułanów.*

*Czy to świta czy to dnieje,
Siedemnasty zawsze wieje.*

*Na pól chamski, na pól pański,
Siedemnasty pułk ułański.*

*Jaśniepański i ziemiański,
Siedemnasty pułk ułański.*

*Czy noc ciemna, czy też dnieje
Siedemnasty zawsze wieje.*

*Siedemnasty, jak to snadnie
Bije wroga gdzie popadnie.*

*Gdzie kijowskie są kurhany,
Były nasze tam ulany.*

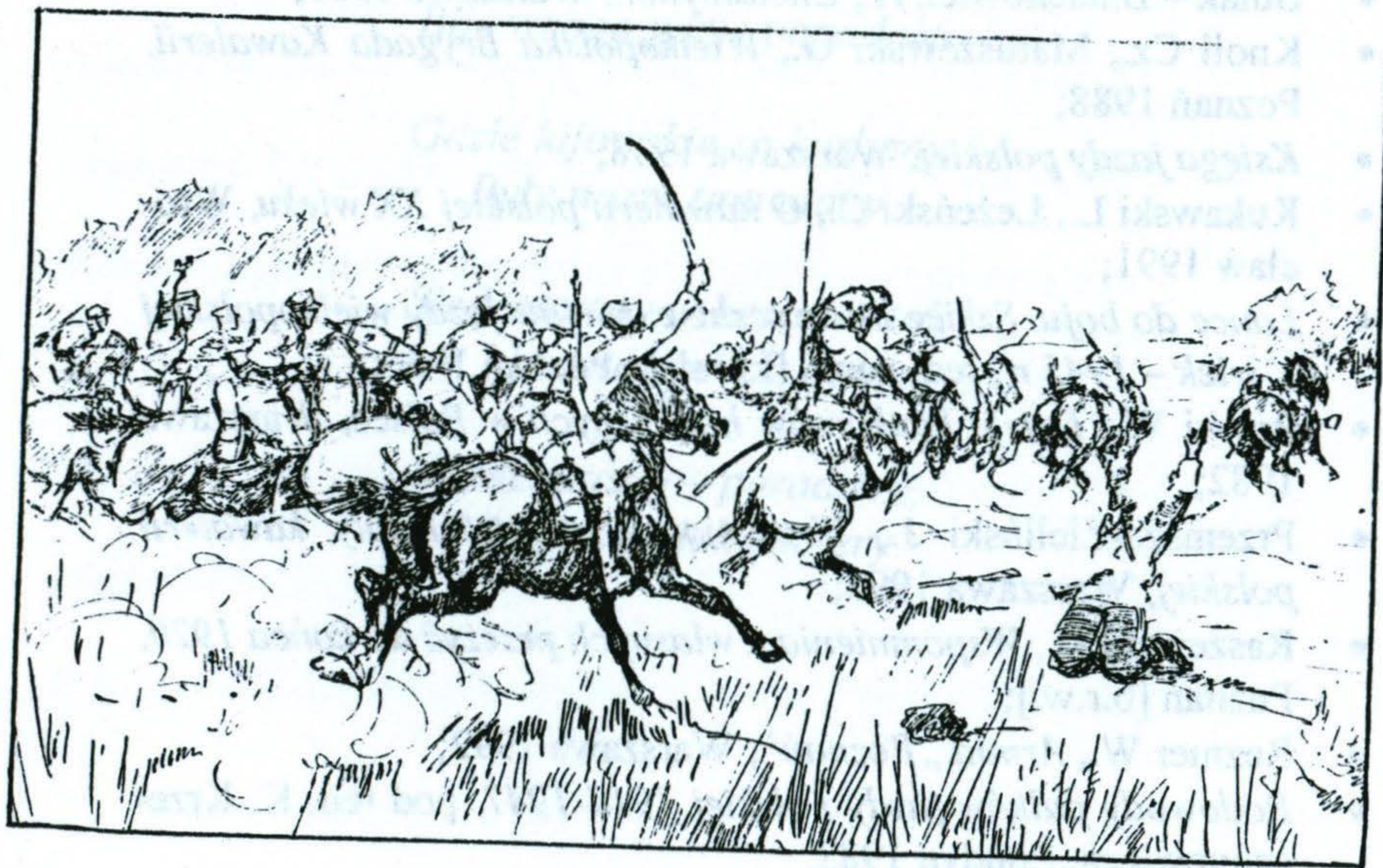
*Siedemnasty w Lesznie stoi,
I kadetów wódką poi.*

*Siedemnasty – paradiery,
Biją wroga jak cholery.*

WARTO PRZECZYTAĆ

- *Album dziesięciolecia Okręgu Korpusu nr VII*, Poznań 1932;
- Bauer P., *Garnizon leszczyński we wrześniu 1939 r.*, Leszno 1983;
- Bauer P., *17 pułk ułanów wielkopolskich im. króla Bolesława Chrobrego*, Pruszków 1994;
- Bauer P., Omieczyski W., Śliwiński E., *17 pułk ułanów i 55 pułk piechoty w obronie Ojczyzny 1919/1920-1939*, Leszno 1989;
- Bauer P., Polak B., *Armia „Poznań” w obronie Ojczyzny 1939*, Poznań 1983;
- Bauer P., Polak B., *17 pułk ułanów wielkopolskich im. króla Bolesława Chrobrego w obronie Ojczyzny 1939 r.*, Gostyń 1978;
- Bauer P., Zielonka J., *Żołnierska droga przez mękę. Wielkopolanie w obozach sowieckich*, Kościan cz. 1 (1990), cz. 2 (1991), cz. 3 (1993);
- Bułak – Bałachowicz H., *Ułani Chrobrego*, Warszawa 1990;
- Bułak – Bałachowicz H., *Chciałbym...*, Warszawa 1999;
- Knoll Cz., Matuszewski O., *Wielkopolska Brygada Kawalerii*, Poznań 1988;
- *Księga jazdy polskiej*, Warszawa 1938;
- Kukawski L., Leżeński C., *O kawalerii polskiej XX wieku*, Wrocław 1991;
- *Lance do boju. Szkice historyczne z dziejów jazdy wielkopolskiej X wiek – 1945 r.*, red. nauk. B. Polak, Poznań 1986;
- Pruski W., *Dzieje konkursów hippicznych w Polsce*, Warszawa 1982;
- Przemsza-Zieliński J., *Wrześniowa księga chwały kawalerii polskiej*, Warszawa 1995;
- Raszewski K., *Wspomnienia z własnych przeżyć do końca 1920*, Poznań [b.r.w.];
- Rezmer W., *Armia „Poznań”*, Warszawa 1992;
- *Rodowody pułków jazdy polskiej 1914-1947*, pod red. K. Krzczunowicza, Londyn 1983;

- Sadowski H., *Zarys historii 17 pułku ułanów wielkopolskich*, New York 1989;
- Satora K., *Opowieści wrześnieowych sztandarów*, Warszawa 1990;
- *Szlakiem Ułanów Chrobrego. Zarys historii 17 pułku ułanów wielkopolskich im. króla Bolesława Chrobrego*, pod red. S. Zakrzewskiego i Z. Godynia, Londyn 1973;
- Teresiński J., *Orkiestry wojskowe w Lesznie: 55 Poznańskiego Pułku Piechoty (1 Pułku Strzelców Wielkopolskich) i 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich im. króla Bolesława Chrobrego (3 Pułku Ułanów Wielkopolskich)*, Leszno 1990;
- Tomkowiak E., *Przyczynek do dziejów i wyglądu odznaki pamiątkowej 17 pułku ułanów Wielkopolskich*, [w]: *Powstanie Wielkopolskie 1918-1919. Źródła – stan badań – postulaty badawcze. X Ogólnopolskie Seminarium Historyków Powstania Wielkopolskiego*, Koszalin 1997, s. 131-141;
- Watusiński J., *Zarys historii wojennej 17-go pułku ułanów gnieźnieńskich*, Warszawa 1929;
- *Żołnierze garnizonu Leszno zamordowani przez Sowietów w 1940 r. Słownik biograficzny*, praca zesp. pod opieką K. Handke i W. Handke, Leszno 2000;

SPIS TREŚCI

• Pamięć o Ułanach Chrobrego	3
• 17 Pułk Ułanów Wielkopolskich im. króla Bolesława Chrobrego	5
• Sport jeździecki w 17 pułku ułanów	8
• Historia sztandarów	12
• Odznaki pułkowe	15
• Poczet dowódców „żółtych” ułanów gnieźnieńskich	17
• Lista katyńska „siedemnastaków”	18
• Siedemnastacy (<i>wiersz H. Bułak-Bałachowicza</i>)	19
• „Żurawiejki” 17 pułku ułanów	20
• Warto przeczytać o kawalerii i 17 pułku ułanów	21
• Spis treści	23

